

ODBRANA I REAFIRMACIJA TEMELJNIH ISLAMSKIH VRIJEDNOSTI

Univerzalna civilizacijska kur'anska vizija, Abdulhamid Ahmed Ebu Sulejman, sa arapskog preveo Enes Karić, El-Kalem i Centar za napredne studije, Sarajevo, 2010.

I pored nepreglednog mnoštva islamske literature koja se objavljuje u našem vremenu, može se tvrditi da su sve rijeđa ona djela koja idu za tim da istraživanju i razmatranju problema vrijednovanja Kur'ana u današnjem svijetu pridu na sistematičan, cjelovit i obuhvatan način, iz šireg teorijskog okvira koji otkriva pravu perspektivu i ukazuje na istinski topos islama u (post)modernom svijetu. Ovima svakako, bar po imanentnoj težnji i naslovu, pripada i djelo *Univerzalna civilizacijska kur'anska vizija* Abdulhamida Ahmeda Ebu Sulejmana.

Tematski gledano, Abdulhamid Ahmed Ebu Sulejman je tragao za onim problemima i pitanjima koja su neposredno aktualna s obzirom na stanje i tendenciju vjerske prakse. Iz takvog nastojanja da se obuhvate najvažnija pitanja koja se dotiču muslimana i njihovog odnosa (mišljenje i svijest) prema Svetom, nastao je projekat koji za ulogu ima ukazivanje značaja reforme i obnove islamske metodologije mišljenja i istraživanja, posebno islamske pravne i zakonodavne metodologije, kao i podsticanje/vraćanje čovjeka kao namjesnika na Zemlji na temeljna načela islamske univerzalne civilizacijske vizije. Temeljna načela i osnovne principe kur'anske univerzalne civilizacijske vizije koje ističe kao nužne za reintegraciju i reformu muslimanskog svijeta, Abdulhamid Ahmed Ebu Sulejman rasvijetljava i posmatra iz povijesnog procesa i daje novo tumačenje muslimanske povijesti. Dobar primjer i potvrda upravo izrečenog jeste razmatranje deformacije opće univerzalne civilizacijske vizije kroz pojmove *beduinstva* i *ashaba*. Za vrijeme Poslaničke epohe i epohe prve četverice pravovjernih halifa, dolazi do ostvarivanja i osvjedočenja u mudrost vizije koju je primjenilo poslanstvo toga doba, kroz kur'anske vrijednosti, principe i pojmove. Dolaskom na vlast despotske emevijske dinastije počinje i reafirmacija vizije *beduinstva*, koje je kao takvo postojalo prije pojave islama. Negativne posljedice koje su zahvatile muslimanski

svijet prevladavanjem ovakvog stanja duha se u najširem zaključku mogu označiti stagnacijom i dekadencijom ummeta. „Zavladali su mitovi i vraćanje, diskursi su se pobrkali, nadjačao je govor sile i zastrašivanja, proširivala se ravnodušnost, pasivnost i nemoć, posvuda se raširio sukob, iscjepkanost, zaostalost, propast institucija do mjere koju smo zapazili prije mnogo stoljeća i koju i dalje vidimo sve do danas.“ (Str. 53)

Prije nego što je prišao razmatranju temeljnih načela islamske univerzalne civilizacijske vizije, Ebu Sulejman polazi od definicije islama: „Islam je posljednja božanska poslanica za uputu čovjeka i njegova podrška da, posredstvom univerzalnih poruka ove univerzalne civilizacijske vizije, čovjek dođe do smisla i ciljeva svoje egzistencije, te prirodnih i od Boga datih mu namjesničkih mogućnosti na Zemlji“ (str. 158). Međutim, prihvatanje principa islamske univerzalne vizije podrazumijeva i prihvatanje neizbježnog diktata naše stvarnosti: „...ummet (spo) zna da je u dekadenci i da je zaostao...“ (str. 171). Koji su uzroci dekadence i stagnacije muslimana? Potpuno u duhu zahtjeva španskog filozofa Jose Ortega y Gasset, da nije dovoljno reći da je nastupila dekadencija, već da se mora reći šta se to raspada, Ebu Sulejman vrlo jasno i uvjerljivo izriče: „Nepostojanje prosvijećene svijesti, slabost produbljenog naučnog interesa za univerzalnu islamsku opću viziju ili „islamski pogled na svijet“, maglovitost (*dababije*) te vizije, površnost njena razumijevanja, pasivnost tog razumijevanja, njegova uobličenosť i ograničenost. Sve se to ubraja u najvažnije temeljne, duboke uzroke koji su bili na djelu, i još uvijek djeluju, i koji objašnjavaju dezorijentiranost, lutanje, tumananje, propadanje, pocijepanost i nazadak od kojih trpi muslimanski ummet, njegovi narodi i pojedinci, a napose je to duboko i ubrzano tokom potonjih stoljeća pa sve do danas“ (str. 39). Upravo ta ambivalentnost i disproporcija između „teoretskog“ i praktičnog islama je nastala u duhu *beduinstva*, pojavom dezintegrirajućih negativnih elemenata unutar islamskog mišljenja kao što su: mišljenja narodnih, plemenskih i džahilijetskih tradicija, inkorporiranje israilijata, gnostičkih učenja i mitova, uvođenja grčke formalne logike u njenim različitim oblicima – sve je to dovelo do „vjeroodstupništva i akaiidske pomutnje, devijacije mišljenja i pomućenja univerzalne kur'anske vizije“.

Na pitanje šta je to univerzalna kur'anska civilizacijska vizija, Ebu Sulejman odgovara: „Ta vizija je monoteistička, svrhovita, moralna, graditeljska, konstruktivna, civilizacijska, ona odražava

ispravnu ljudsku narav, i, samim tim, ona je nužno naučna vizija, koja štuje zakone, s praktičnim položima čovjeka kao halife. To je vizija koja stremi ka tome da stavi ispravne elemente ljudske naravi u samo središte ljudske svijesti, da usmjeri put života čovječanstva, da mu da smjer kako bi čovjek moga ostvariti svoje ispravno *ja* u njegovim individualnim i društvenim dimenzijama, i kako bi udovoljio umjerenosti i ispravnosti u ispunjavanju potreba i zadovoljenja te naravi, i to na svim horizontima čovjekove egzistencije, sa svim njenim duhovnim, kreativnim i civilizacijskim dimenzijama“ (str. 86).

Pažljivim čitanjem i razmatranjem lahko je uvidjeti da sva ova određenja vizije koje Ebu Sulejman pruža, mada naokolo različita, sadrže jedan zajednički element zbog kojega ih možemo nazvati samo modifikacijama identičnog određenja. Taj element jeste *svijest*. Bez svijesti nema ostvarivanja ključnih načela koja su sredstva i temeljna polazišta za otjelovljenje te vizije: monoteizam, namjesništvo, pravda i umjerenost, sloboda, odgovornost, svrhovitost, moralnost, savjetovanje, sloboda i dogovaranje, zakonita znanstvena obuhvatnost, univerzalnost, mir, blagostanje i izgradnja, ljepota: činjenica ili uobrazilja. Bez svijesti nema pravilnog razumijevanja Časnog Kur'ana i Čistoga vjerovjesničkog sunneta, poznavanja ljudske prirode i naravi, univerzumskih zakonitosti, spoznaje stvarnosti vremena i mjesta, njihovih mogućnosti i izazova; nema ostvarivanja vizije svjetskog mira. Osviještenost je sukces reforme putanje kulture, odgoja i obrazovanja; osnova izgradnje mentaliteta znanja i jedinstva spoznaje, temelj pridržavanja smjerne ljudske naravi te božanskih i univerzalnih zakona i pravila.

Ova knjiga je siguran pokazatelj Ebu Sulejmanove intelektualne briljantnosti i hrabrosti. Ako njegova knjiga bude odigrala ulogu srazmjernu svojoj vrijednosti, onda će naša islamska misao i vjerska praksa biti primjetno unaprijeđene.

Abdurahman LJEVAKOVIĆ